

СИСТЕМИ МОНІТОРИНГУ РЕАЛІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ

© Івасюк В.В., 2010

Виділено об'єкти та їх взаємозв'язок у системі моніторингу, проаналізовано джерела інформації та систематизовано основні складові для підвищення ефективності інноваційного потенціалу підприємств. Приділено увагу методам та інструментарію моніторингу. Подано рекомендації щодо раціональності та ефективності використання інноваційного потенціалу підприємства.

The author singles out objects and their interrelation within the system of monitoring, analyses sources of information and systemizes key constituent elements that increase the effectiveness of innovation potential of enterprises. In this work attention has been paid to methods and tools of monitoring. Recommendations have been developed as to efficiency and effectiveness of using enterprise innovation potential.

Постановка проблеми. Незважаючи на обрання нашої країни шляху інноваційного розвитку, сьогодні рівень впровадження інновацій настільки низький (лише 11 % промислових підприємств країни веде інноваційну діяльність [2]), що вплив, на жаль, є незначним і не приводить до видимого підвищення ефективності чи зростання рентабельності промислового виробництва.

Запровадження інновацій передбачає створення реальних умов для переходу економіки на інноваційну модель розвитку та “впровадження механізму диференційованого пільгового оподаткування підприємств залежно від рівня їх інноваційної активності, стимулювання науково-дослідних і дослідно-конструкторських установ і організацій до введення в господарський обіг нематеріальних активів, утворення галузевих інноваційних фондів” [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми реалізації інноваційного потенціалу підприємств висвітлено у наукових працях О. Амоша, В. Гейця, Ж. Говоруха, В. Колосюка, Є. Кузьміна, Л. Смирнової, В. Тимохіна, О. Волкова та ін.

Результатом дослідження вчених став аналіз сучасного стану економіки України, який показує, що потрібно удосконалювати систему моніторингу за інноваційною діяльністю підприємств на основі впровадження нових технологій управління.

Формулювання цілей статті полягає у дослідженні системи моніторингу у реалізації інноваційного потенціалу підприємств, потреб істотної зміни інноваційної стратегії з метою досягнення її ефективності.

Актуальність теми дослідження полягає у тому, що підприємства змушені проводити інноваційну діяльність, щоб покращити якість товарів та послуг, підвищити продуктивність праці, прискорити оборотність вкладеного капіталу, створювати принципово нові види продукції, постійно вдосконалювати технологію їх виробництва. Дослідження теоретичних основ та практичних проблем формування та використання інноваційного потенціалу зумовлює доцільність дослідження системи моніторингу, а саме: визначення об'єкта моніторингу, аналіз джерел інформації, виокремлення видів та методів моніторингу.

Виклад основного матеріалу. Постійне зростання техногенності суспільства, збільшення його впливу на функціонування підприємств та економіки загалом, загострення конкурентної боротьби та специфічні особливості інноваційної діяльності приводять до збільшення частки інноваційної діяльності і, як наслідок, до системи моніторингу реалізації інноваційного потенціалу підприємств.

Однією з важливих умов підвищення рівня реалізації інноваційного потенціалу підприємствами є їх перманентний моніторинг. Як відомо, моніторинг є однією з форм функції контролювання. Її сутність полягає у застосуванні оперативних управлінських дій щодо виявлення в поточний момент часу відхилення значень фактичних показників від їх очікуваних значень. Як об'єкти моніторингу доцільно виділяти:

- ретельність виконання вибраного варіанта реалізації інноваційного потенціалу;
- рівень економічної ефективності реалізації інноваційного потенціалу;
- рівень опору змінам на підприємстві;
- чинники, які впливають на реалізацію інноваційного потенціалу

Виділені об'єкти взаємопов'язані між собою, що показано на рис. 1.

Примітка:

1 – ретельність виконання обраного варіанта реалізації інноваційного потенціалу; **2** – рівень економічної ефективності реалізації інноваційного потенціалу; **3** – рівень опору змінам на підприємстві; **4** – ознаки чинників, які впливають на реалізацію інноваційного потенціалу.

Реалізація підприємством інноваційного потенціалу відбувається на підставі ідентифікування ознак чинників, які впливають на нього. Якщо за матрицею відповідності ознак стратегій і факторів, які вказують на доцільність обрання однієї з них, стратегію обрано, то надалі доцільно відслідковувати наскільки поточна кон'юнктура внутрішнього і зовнішнього середовищ підприємства сприяє успішності реалізації обраної стратегії.

Серед найважливіших сутнісних ознак управління як системи виділяють її інформаційну складову. Справді, система управління будь-якою організацією ґрунтується на комунікаціях між керівниками і підлеглими, а також між підприємством і зовнішнім середовищем. Комунікації є каналами руху потоків управлінської інформації. Вони, поряд з іншими чинниками, забезпечують каузальність в діях керівників, зокрема під час реалізації загальних і конкретних функцій менеджменту. З огляду на це, від рівня інформаційного забезпечення суб'єктів управління залежить раціональність управлінських дій. Сьогодні, як стверджують фахівці, рівень інформаційного забезпечення є умовою конкурентоспроможності усіх без винятку підприємств, тому закономірним є той факт, що найуспішніші вітчизняні і зарубіжні компанії завдячують своєму успіху використуванню передовим технологіям акумулювання, оброблення, використання і зберігання інформації. Експерти зазначають, що збільшення обсягу інвестицій у покращання рівня інформаційного забезпечення суб'єктів управління організацією до певної міри має безпосередній позитивний вплив на показники економічного розвитку. Щоправда вони визнають, що позитивний ефект може швидко змінитись негативним, якщо керівники підприємства не контролюватимуть рівня поточних витрат на утримання інформаційних технологій і не збалансуюватимуть витрати на покращання інформаційного забезпечення з ефектами, які очікуються від них.

Щодо джерел отримання інформації як складового елемента інформаційного забезпечення суб'єктів моніторингу, то за результатами проведених досліджень ми виділили звіти працівників, протоколи і акти перевірок, відповіді різноманітних установ, відомств і організацій на офіційні запити підприємств, позиції експертів, первинну документацію, різні форми фінансової, статис-

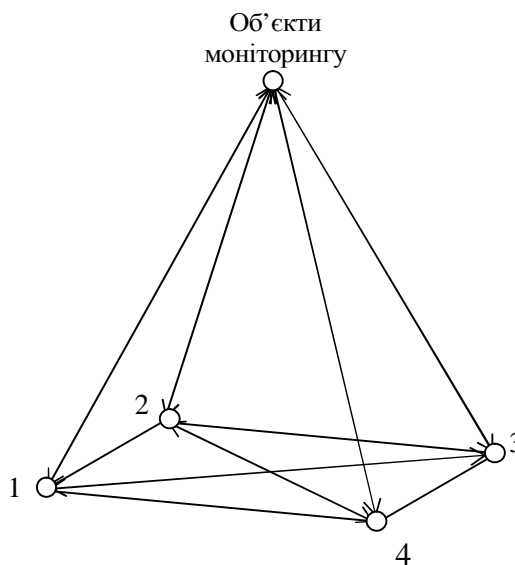

Рис. 1. Взаємозв'язки між об'єктами моніторингу

тичної та управлінської звітності, статистичні щорічники, засоби масової інформації, результати анкетних опитувань працівників, а також наявних і потенційних покупців продукції, ринкові рейтинги тощо (рис. 2).

Рис. 2. Джерела інформації

Виділені джерела отримання управлінської інформації із врахуванням предмета дослідження набувають змістовності у тому випадку, коли їх можна ідентифікувати стосовно об'єктів моніторингу обраного варіанта реалізації інноваційного потенціалу.

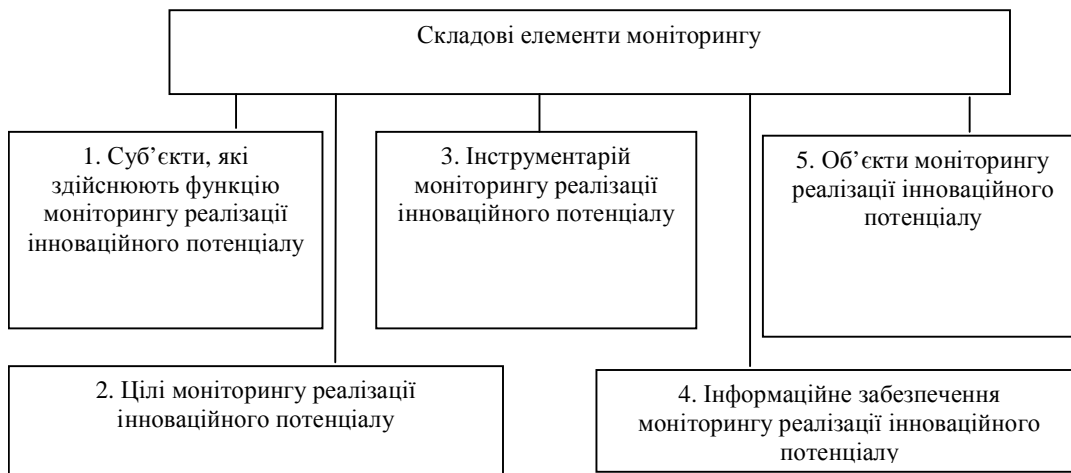
Методи отримання інформації як складова інформаційного забезпечення є методами моніторингу, тобто конкретними способами використання можливих джерел інформації. До них належать: документальна перевірка, огляд та спостереження за об'єктами моніторингу, експертні дослідження, встановлення кількісних та якісних параметрів об'єкта моніторингу, застосування усного звітування працівників перед керівниками, ознайомлення з даними засобів масової інформації тощо (рис. 3).

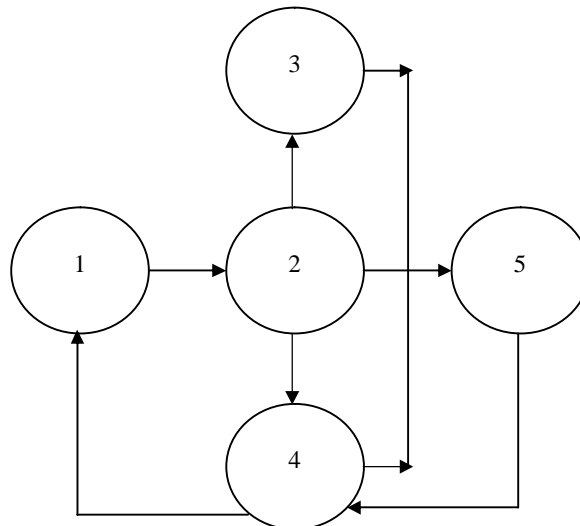
Рис. 3. Види методів моніторингу

Рис. 4. Види моніторингу

а) система моніторингу у статистиці

б) система моніторингу у динаміці

Рис. 5. Система моніторингу реалізації інноваційного потенціалу підприємств

Методи моніторингу є найрезультативнішими в умовах їх комбінування. Поєднання двох або більше методів моніторингу підвищує рівень особистої відповідальності суб'єктів, діяльність яких контролюється, і знижує ймовірність отримання недостовірної інформації про підконтрольний об'єкт. Водночас слід визнати, що надмірне застосування процедур контролювання може стати причиною роздратування працівників, погіршення показників продуктивності праці, зміщення акцентів із необхідності якісного виконання роботи до потреби виконати нормативи, які є предметом перевірок.

Методи моніторингу тісно пов'язані із різновидами моніторингу, тобто є його інструментарієм. Як бачимо з рис. 4, за широтою охоплення доцільно виділяти повний і вибірковий моніторинги, за спрямуванням – внутрішній і зовнішній, за рівнем централізації – централізований і децентралізований, за технологією застосування – вертикальний і горизонтальний.

Їх комбінування, як і комбінування методів моніторингу, є передумовою забезпечення повноти, своєчасності і достовірності надходження управлінської інформації до керівників підприємств, які залучені до реалізації інноваційного потенціалу.

На підставі застосування узагальнення як загальнонаукового методу пізнання ми побудували графічні моделі системи моніторингу реалізації інноваційного потенціалу підприємства (рис. 5).

На рис. 5, а показано складові елементи системи у статичній формі. Як бачимо, до них належать: суб'єкти, які здійснюють функцію моніторингу, інструментарій моніторингу, інформаційне забезпечення моніторингу і об'єкти моніторингу. Своєю чергою, на рис. 5, б показано систему моніторингу у динаміці. З моделі зрозуміло, що суб'єкти моніторингу реалізації рекламної стратегії як рушії його функціонування встановлюють цілі моніторингу, і маючи у розпорядженні певне інформаційне забезпечення та відповідний інструментарій, контролюють об'єкти моніторингу.

Інформація про підконтрольні об'єкти надходить до суб'єктів моніторингу. На її підставі керівники підприємства, в разі необхідності, можуть ухвалювати регулювальні рішення стосовно підвищення рівня ефективності реалізації інноваційного потенціалу, активізування інноваційних процесів, зниження опору змінам тощо.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Від адекватності побудови системи моніторингу залежить:

- конкретність і актуальність цілей, які встановлюють суб'єкти моніторингу;
- відповідність джерел і методів отримання інформації її видам;
- інформативність даних про об'єкти моніторингу;
- обґрунтованість використання інструментарію моніторингу;
- оперативність реагування керівників на виявлену потребу у застосуванні регулювальних рішень тощо.

Практичне застосування системи моніторингу реалізації інноваційного потенціалу підприємством дасть змогу керівникам підприємства:

- своєчасно отримувати інформацію кількісного та якісного характеру про найдоцільніші варіанти реалізації інноваційного потенціалу, чинники, які на поточний момент часу найістотніше впливають на результативність реалізації інноваційного потенціалу;
- будувати систему баз даних про чинники, які зумовили вибір певного варіанта реалізації інноваційного потенціалу;
- здійснювати обґрунтований вибір регулювальних рішень тощо.

1. Указ Президента України “Про рішення Ради Національної безпеки і оборони України від 3 липня 2001 р. “Про невідкладні заходи щодо виводу з кризового стану науково-технологічної сфери України і створення реальних умов для переходу економіки на інноваційну модель розвитку” від 20.08.2001 р. № 640/2001 // Урядовий кур'єр. – 2001, 28 серпня. – № 153. – С. 11. 2. Україна в цифрах: Статистичний щорічник України за 2007 рік / За ред. О.Г. Осауленка. – К.: Видавництво “Консультант”, 2008. – 260 с.